

Abstrakt

Název práce: Korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka

Autor: Mgr. Bc. Adrian Jan Zasina

Katedra: Ústav Českého národního korpusu

Školitel: Mgr. Lucie Lukešová, Ph.D.

Abstrakt:

V poslední době zaznamenáváme prudký vývoj v oblasti informačních technologií, s nímž je úzce spjat i vývoj jazykových korpusů. Jazykové korpusy poskytují nepřeborné množství autentických dat a informací o fungování skutečného jazyka, tudíž není divu, že si našly své místo i v jazykové výuce. Ve výuce češtiny jako cizího jazyka zaznamenáváme rostoucí zájem o využití korpusových zdrojů, ačkoli metodologické otázky zabývající se konkrétními aplikacemi doposud zůstávaly stranou. Tato práce si proto vzala za cíl systematicky zmapovat možnosti začlenění korpusů do běžné jazykové výuky, a to s ohledem na konkrétní jazykové potřeby cizinců na základě jejich typických chyb. Důraz není kladen jen na ucelený metodologický rámec, ale i na praktickou ukázkou práce s korpusovými daty, jež má posloužit nejen korpusovým specialistům, ale především učitelům a jejich studentům.

Základem práce je rozsáhlá analýza mapující nejproblematictější jevy ve výuce češtiny jako cizího jazyka založená na datech z žákovského korpusu CzeSL-SGT. Výzkum byl proveden na textech studentů se slovanským mateřským jazykem. Automatická chybová analýza ukázala, že nejfrekventovanější potíže nastávají s psaním dlouhých vokálů. Dále k nejzajímavějším jevům, které byly podrobně analyzovány v případových studiích, patřily: deverbativní zakončení *-ání* vs. *-aní*, tvary přičestí minulého a konkurence genitivních koncovek singuláru *-a* a *-u* maskulin neživotných. Na těchto příkladech byl podrobně prezentován korpusový přístup ve výuce, jenž sestává z následujících kroků: identifikace problematického jazykového jevu na základě žákovského korpusu, jeho klasifikace na základě reprezentativního korpusu a konečně generalizace výsledků. Každá studie nabízí též autorská korpusová cvičení k řešení prezentovaných problémů ve výuce.

Tato disertační práce rovněž shrnuje didaktický experiment provedený na studentech bohemistiky, jehož cílem bylo prověřit možnosti zavedení korpusových metod do jazykové výuky a zjistit, zda takový přístup přináší měřitelné výhody v jazykovém vývoji studentů. Experiment potvrdil, že navrhovaná procedura od identifikace jazykového problému, přes jeho kategorizaci na základě korpusových dat, a následně generalizaci výsledků, je v praxi funkční. Nadto výsledky poukázaly na to, že skupina vedená korpusovým přístupem má v dlouhodobé perspektivě tendenci k většímu zlepšení oproti skupině s výukou tradiční.

Na základě zde prezentovaného výzkumu byly zaprvé identifikovány nejčastější problematické oblasti češtiny nerodilých mluvčích se slovanským rodným jazykem. Zadruhé byl systematizován a navržen ucelený rámec ke zkoumání jazykových dat s ohledem na výuku. Konečně zatřetí byla v praxi ověřena funkčnost této metody, včetně podrobného popisu jejich výhod i možných omezení a konkrétních příkladů korpusových cvičení.

Klíčová slova: korpusový přístup ve výuce, čeština nerodilých mluvčích, korpusová lingvistika, výuka češtiny jako cizího jazyka, jazyková výuka, korpusové metody